

Ob izidu te »Ljubljane«, ki predstavlja prav za prav prvi poskus podobne publikacije pri nas, si želimo le to, da bi ljubljanska občina kmalu izdala nov in slikovno bolj skrbno sestavljen in bolj reprezentativen album.

K. Dobida

FRANCÈ MESESNEL: JOŽEF PETKOVŠEK, SLOVENSKE SLIKAR. Akademsko založba v Ljubljani. 1941. — Kot dvojni 4./5. snopič »Pogledov« nove zbirke, po obliki podobne izdajam nemške založbe »Insel«, je izšla knjižica, v kateri spomeniški konservator dr. Mesesnel podaja življenjepis in oris slikarskega dela Jožefa Petkovška, vrhniškega rojaka, ki je pred triinštiridesetimi leti umrl.

V zgodovini novejšega slovenskega slikarstva je Petkovškov pojav menda najzanimivejši. Dasi je tako kratek čas po njegovi smrti od vsega njegovega dela ohranjenih komaj nekaj drobcev, že ti fragmenti kažejo na nenavadno oblikujočo silo in res svojsko pojmovanje. Za življenja, ki mu je minevalo med napadi podedovane duševne bolezni in strastnim prizadevanjem, izraziti svoje umetnostne težnje, je bil Petkovšek doma, ne le med znanci in sorodniki, temveč tudi v naši oficialni javnosti pravi tujec. Šele pozno po smrti je doživel pravičnejšo oceno, ki mu je odkazala mesto med najbolj izrazitimi predhodniki naše slikarske moderne.

Izčrpen Petkovškov življenjepis je leta 1924 v Zborniku za umetnostno zgodovino objavil Marjan Marolt. Ta sestavek je v glavnem služil tudi Mesesnelu, ko je spisal to kratko poljudno monografijo na devetnajstih straneh. Poznavanje Šubičevega življenja v Parizu, kjer se je z njim seznanil tudi Petkovšek, mu je olajšalo delo. Pisec skuša podati sintetično podobo Petkovškovega razvoja in ugotavlja, da je vse svoje kratko življenje — dokler je bil še pri neskaljeni zavesti — težil za odkritjem lastne duhovne podobe in iskal pota do uresničenja svojega ideala: realističnega kmetskega žanra s popolnim vživetjem v domačo pokrajino in duševnost našega kmetskega ljudstva. Tako je ta nepriznani in skoraj nepoznani slikar zavestno iskal izraz prave slovenske umetnostne samobitnosti, kar je v Parizu pod vplivom ondodnih kmetskih slikarjev, daljnih Milletovih naslednikov, spoznal za svojo nalogo. To je skušal izvršiti z ognjevitostjo in vztrajnostjo, ki oddaleč spominja skoro na Van Gogha, kolikor je seveda dopustna ta primerja, vendar je pa usoda odločila, da se je njegov duh prej za zmerom pogreznil v temo, preden je mogel dokončno oblikovati svoje poglobitvene zasnutke. Toda tudi taki, kakršni so se ohranili, kažejo navzlic deloma še okorni obliki resnično zrelost, izredno globino in prodirno samoniklost, ki je za čas postanka in okolje kar občudovanja vredna.

Spisu je dodan seznam Petkovškovih ohranjenih del, ki našteva štiri in dvajset oljnih slik, akvarelov in risb. Od teh samo tri niso reproducirana, tako da je v tej knjižici vendarle zbrano skoro vse, kar se je rešilo Petkovškovega do naših dni. Mnogo kompozicij je bolni umetnik v zadnjih letih življenja sam uničil, marsikaj, zlasti študij in osnutkov, so pa neuki sodobniki zavrgli. Toda že to malo, kar je ohranjenega, je dokaz velike umetniške osebnosti. Vse Petkovškovo življenje je bilo kakor ena sama obupna borba pojemajočega duha s temino, ki ga je grozila zajeti in ga končno tudi res pogoltnila.

Knjižica je zelo okusno izdana in si mora vsakdo, ki mu je kaj do popularizacije naše upodablajoče umetnosti, želeeti, da bi ji sledilo kmalu še več podobnih, tako da bi si z njimi ustvarili nekakšno majhno enciklopedijo domače umetnosti, kar bi na občinstvo vplivalo vzgojno, na ustvarjajoče pa spodbudno.

K. Dobida